

□ Oud-Hollandse poppenkastscènes

De poppenkastscènes met *Jan Klaassen*, *Katrijn* en de *baby*, met de *generaal*, met de *beul* en zijn galg en Jan met de *Dood* zijn eeuwenoud. Zij behoren tot een internationaal repertoire.

Het spel wordt met *handpoppen* gespeeld. Per land zijn er kleine variaties. Zo is de Dood als 'strekhal' typisch Nederlands. Hij wordt de *Dood van Pierlala* genoemd. Stil verrijst hij naast Jan Klaassen in de poppenkast. Deze scheldt hem uit voor

'krijtsnavel'. De hals van de Dood wordt steeds langer. Uiteindelijk steekt zijn kop zelfs boven de poppenkast uit. Maar Jan weet de Dood omlaag te trekken.

Katrijn: Jan, ik ga boodschappen doen, pas jij op ons kind.

Pierlala is een *stokpop* en dus uitermate geschikt voor het spelletje van rijzen en dalen. Jan Klaassen, de hoofdfiguur van de Nederlandse volkspoppenkast, is vermoedelijk in de tweede helft van de zeventiende eeuw ontstaan. Hij vertoont verwantschap met de Franse *Polichinelle* (spreek uit: poliesjienel), *Mr Punch* (spreek uit: puntsj, de u bijna als een a) uit Engeland en de Duitse *Kasperl*.

De stamvader van deze onverbeterlijke potsenmakers is de Italiaanse *Pulcinella* (spreek uit: poeltsjienella).

□ Attributen

In de volkspoppenkast worden vaste attributen gehanteerd, zoals de *knuppel* en het *galgje*. Op het kleine toneeltje van de poppenkast zijn de meeste attributen veel te groot in verhouding tot de poppen, maar sommige echter juist veel te klein, zoals het galgje. Dit draagt sterk bij aan het slapstick-karakter van het spel. Het hanteren van de knuppel varieert van een ritmisch bewerken van het achterhoofd van de tegenstander tot het prikken in diens buik. Als de vijand is verslagen en slap over de speelplank ligt, laat de overwinnaar zijn knuppel over diens nek rollen. Is de poppenspeler nou wreed? Welnee, het is meer een praktische kwestie. De speler van de straatpoppenkast moet publiek zien te werven uit de voorbijgangers; de stukjes moeten dus kort en vol actie zijn. Soortgelijke voorstellingen worden ook vandaag de dag nog gegeven in het Europese volkspoppentheater.

□ Poppenspe(e)l-informatiecentrum

Wilt u meer te weten komen over Pulcinella, zijn nazaten en het (volks)poppenspel? Neem dan een abonnement op *Doepak*, onze *Poppenspe(e)lmuseumkruimelkrant*: een educatief vouwblad vol met informatie, plaatjes en doedingetjes over het poppentheater en aanverwante kunsten. Bestudeer anders ook eens het *poppentheater-abc* op onze websites www.poppenspelmuseum.nl en www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl of raadpleeg de bijna zeventuizend werken omvattende *museumbibliotheek*.

- Afbeelding: oud-Hollandse poppenkastscène met Jan Klaassen, Katrijn en de baby.
Illustratie: Hetty Paërl, Amsterdam (2001). Tekst: Otto van der Mieden (2010).

Poppenspe(e)lmuseum®

Musée de Marionnettes et de Guignol/Puppettheatermuseum/Puppetry Museum
Kerkweg 38 8193 KL Vorchten NL T: +31(0)578 - 63 13 29 F: +31(0)578 - 56 06 21
www.poppenspelmuseum.nl www.poppenspelmuseum.nl/onderwijs
www.geheugenvannederland.nl/poppenspel2
www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl info@poppenspelmuseum.nl